

01.03.2024

POL-2024-25065

Sisäministeriö
Maahanmuutto-osasto

Poliisihallituksen lausunto hallituksen esityksestä kansalaisuuslain muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö:

Sisäministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi kansalaisuuslain (359/2003) muuttamisesta. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaan kansalaisuuslaki uudistetaan tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Hallitusohjelmakirjaukset toteutetaan vaiheittain kolmessa erillisessä sisäministeriön hankkeessa. Lausuntopyyntö koskee ensimmäistä vaihetta, jossa toteutetaan hallitusohjelman asumisaikaedellytystä koskevat muutokset kansalaisuuslakiin (SM034:00/2023).

2 Poliisihallituksen lausunto:

Esityksessä ehdotetaan, että kansalaistamiseen edellytettävä asumisaika nostettaisiin viidestä kahdeksaan vuoteen. Laista poistettaisiin kansainvälistä suojelua saavan asumisaikaa koskeva poikkeus. Kansalaisuudettoman, Suomen kansalaisen puolison, kielitaitoedellytyksen täyttävän hakijan ja 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta asumisaikaa nostettaisiin yhdellä vuodella viiteen vuoteen. Lisäksi asumisaikaa nostettaisiin yhdellä vuodella kolmeen vuoteen tilanteissa, joissa asumisajasta poiketaan erittäin painavista syistä. Lakiin lisättäisiin erillinen poikkeusperuste Suomen edustuston työntekijän puolisolle, jolta edellytettäisiin kahden vuoden asumisaikaa.

Esityksessä ehdotetaan myös uutta lakisääteistä enimmäiskäsittelyaikaa, joka tukisi kansainvälistä suojelua saavien ja kansalaisuudettomien henkilöiden kansalaisuushakemusten kiireellistä käsittelyä.

Lisäksi jatkossa asumisajaksi hyväksyttäisiin vain oleskeluluvalla tapahtunut oleskelu. Myös asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrää vähennettäisiin.

Esityksen tavoitteena on uudistaa kansalaisuuslakia hallitusohjelman mukaisesti tiukentamalla kansalaistamisen edellytyksiä. Hallituksen esitys sisältää ehdotukset asumisaikaa koskevien toimien toteuttamiseksi. Esityksen tarkoituksena on korostaa onnistunutta kotoutumista kansalaisuuden saamisen edellytyksenä ja mahdollistaa turvallisuusnäkökohtien huomioiminen entistä paremmin.

Esityksen tavoitteena on kannustaa maahanmuuttajia kotoutumaan ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että henkilöllä olisi kansalaisuuden saadessaan riittävät valmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen. Asumisaikaedellytyksellä voidaan osaltaan edistää maahanmuuttajien kotoutumista, kun se yhdistetään esim. yhteiskunnassa tarvittavien taitojen hankkimiseen tähtäävään koulutukseen. Asumisajan tarkoituksena on antaa henkilöille valmiuksia suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen, ja sen myötä henkilöllä on mahdollisuus aloittaa kotoutuminen uuteen kotimaahan hyvissä ajoin ennen kansalaisuuden hakemista. Yhteiskunnan sääntöjen ja arvojen tuntemus ja riittävä kielitaito edesauttavat työllistymistä ja kotoutumista Suomeen. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että Suomen kansalaisuutta hakeva on asumisajan kuluessa tutustunut Suomalaisen yhteiskunnan sääntöihin ja arvoihin ja haluaa noudattaa niitä.

Pidentämällä asumisaikaa lähtökohtaisesti kaikkien kansalaisuutta hakevien kohdalla pyrittäisiin siihen, että asumisajan pidentämiseen liitettyjä tavoitteita voitaisiin toteuttaa mahdollisimman kattavasti. Sekä kotoutumisen että turvallisuusnäkökohtien merkitystä korostettaisiin tällä tavoin kaikkien kansalaisuutta hakevien osalta. Poliisihallituksen näkökulmasta on perusteltua, että pidemmän asumisajan tavoitteena on mahdollistaa turvallisuuteen liittyvien riskien huomioiminen entistä paremmin. Ehdotettavilla muutoksilla pyritään osaltaan parantamaan viranomaisten mahdollisuuksia arvioida hakijoita ennen kansalaistamista siten, että pidemmän asumisajan myötä käytettävissä olisi enemmän suomalaisissa järjestelmissä olevia tietoja kansalaisuutta hakevista henkilöistä.

Useimmat Euroopan maat edellyttävät viidestä kymmeneen vuotta kestävästä asumisaikaa. Pohjoismaisella tasolla Suomi ja Ruotsi edellyttävät lyhyintä asumisaikaa, kun taas muissa Pohjoismaissa edellytetään verrattain pidempää asumista. Myös Ruotsi valmistelelee yleisen asumisajan pidentämistä. Esityksellä pyritään myös siihen, että Suomen kansalaisuuden saamiseksi vaadittava asumisaika vastaisi nykyistä yhdenmukaisemmin muiden Pohjoismaiden edellyttämää asumisaikaa. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan on perusteltua, että Suomi pyrkii yhdenmukaistamaan asumisaikaedellytyksiä muiden verrokkimaiden tasolle.

Nyt esitetään, että laista poistettaisiin kansainvälistä suojelua saavan lyhyempää asumisaikaa koskeva poikkeus. Siten myös kansainvälistä suojelua

saavalta edellyttäisiin jatkossa lähtökohtaisesti kahdeksan vuoden asuminen Suomessa. Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden kansalaisuuden saamista helpotettaisiin jatkossakin siten, että heidän kansalaisuushakemuksensa käsiteltäisiin kiireellisinä. Jatkossa asumisaikaan hyväksyttäisiin vain oleskeluluvalla tapahtunut oleskelu. Tämä tarkoittaisi, että turvapaikka-asian käsittelyyn kulunutta aikaa ei enää laskettaisi mukaan asumisaikaan ja Suomesta kansainvälistä suojelua saaneiden asumisajan laskeminen alkaisi jatkossa siitä, kun oleskelulupa on myönnetty. Poliisihallitus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että nykyisin turvapaikkaprosessi saattaa kestää hyvinkin pitkään. Kahdeksan vuoden asumisaikaedellytys yhdistettynä siihen, että asumisaikaa aletaan laskea vasta oleskeluluvan saamisesta saattaa pidentää kansalaisuuden hakemisen ajankohtaa joissakin tapauksissa kohtuuttomasti. Tulisi tarkastella mahdollisuutta lyhentää turvapaikkaprosessin kestoa lainsäädännön keinoin.

Valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskeva yleissopimus sisältää mm. määräyksen, jonka mukaan sopimusvaltioiden on helpotettava valtiottomien eli kansalaisuudettomien henkilöiden kansalaistamista. Tässä esityksessä ehdotetaan, että kansalaisuudettomilta vaadittava asumisaika pidentettäisiin viiteen vuoteen. Esityksessä ehdotetaan myös uutta lakisääteistä enimmäiskäsittelyaikaa, joka tukisi kansainvälistä suojelua saavien ja kansalaisuudettomien henkilöiden kansalaisuushakemusten kiireellistä käsittelyä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan enimmäiskäsittelyaikaa koskeva esitys on kannatettava.

Asumisaikaan hyväksyttävää oleskelua koskevaa säännöstä muutettaisiin siten, että jatkossa ilman lupaa oleskeltua aikaa tai osaa siitä ei enää missään tilanteissa otettaisi huomioon asumisaikaa laskettaessa. Laittoman maahantulon ja maassa oleskelun torjunnan näkökulmasta on kannatettavaa, että lainsäätäjä ei kannusta oleskelemaan Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa.

Esityksessä luovuttaisiin jaottelusta yhtäjaksoisen asumisajan ja kerätyn asumisajan välillä. Kerätystä asumisajasta luopuminen tarkoittaisi, että henkilön tulisi jatkossa tosiasiallisesti oleskella Suomessa yhtäjaksoisemman ajan. Nykyiset kansalaisuuslain säännökset sallivat hakijan oleskelevan Suomen ulkopuolella jopa puolet vaaditusta asumisajasta. Suomessa asumista voidaan pitää merkittävänä osoituksena siitä, että henkilö haluaa aidosti integroitua Suomeen ja tulla yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Ei ole perusteltua, että henkilö voi oleskella niin suuren osan tästä ajasta tosiasiallisesti ulkomailla ennen kansalaisuuden saamista. Turvallisuusviranomaisten on vaikea tai jopa mahdotonta arvioida kansalaisuutta hakevan mahdollisesti aiheuttamaa uhkaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, jos hän on asunut suuren osan vaadittavasta asumisajasta ulkomailla. Jos hakija on syylistynyt vakaviin rikoksiin oleskellessaan muissa

maissa, niin läheskään aina viranomaiset ei saa tästä tietoa. Poliisihallitus kannattaa esitystä yhtäjaksoisen oleskelun vaatimuksesta.

Kansalaisuuslain sallitut poissaolot poikkeavat merkittävästi muiden Pohjoismaiden sääntelystä. Muissa Pohjoismaissa sallitaan kansalaisuuteen vaadittavana asumisaikana ulkomailla oloa yhdestä kolmeen kuukautta yksittäisen vuoden aikana. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan on perusteltua, että Suomi pyrkii yhdenmukaistamaan sallittujen poissaolojen määrää muiden verrokkimaiden tasolle.

Selvittämättä jäänyt henkilöllisyys ja puutteellinen kielitaito kuuluvat yleisimpiin syihin, joiden vuoksi kansalaisuutta ei ole myönnetty sitä hakenneelle henkilölle. Kun kansalaistamiseen yleisesti vaadittava asumisaika pitenee, kansalaisuuden hakemisesta kiinnostuneella henkilöllä on enemmän aikaa kielitaidon hankkimiseen. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan hyvä kielitaito edesauttaa kotoutumisessa ja yhteiskuntaan integroitumisessa ja asumisajan pidentämisvaatimus on tältä osin perusteltavissa.

Poliisihallitus haluaa kiinnittää huomiota siihen, että Suomen kansalaisuuden saamisen edellytyksenä olevan asumisajan pidentämisellä saattaa olla merkitystä sellaisille henkilöille, jotka ovat muuttaneet Suomeen esimerkiksi asiantuntijatyöhön ja joiden työtehtäviin saattaa liittyä muissa maissa kuin Suomessa vietettyjä ajanjaksoja. Nyt esitetty asumisajan pidentäminen ja yhtäjaksoisen asumisen vaatimus saattaa vähentää jonkin verran Suomen vetovoimaa kansainvälisten osaajien silmissä. Asumisajan pidentämisellä voi olla vaikutusta myös Suomen pitovoimaan sellaisille henkilöille, joille on tarjolla erilaisia työtilaisuuksia myös muissa maissa. Jatkossa tulee huomioida muiden pitovoimatekijöiden vahvistaminen, jotta Suomen työmarkkinoille saadaan osaavaa työvoimaa.

Poliisijohtaja

Sanna Heikinheimo

Poliisitarkastaja

Marjo Tyynelä

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 01.03.2024 klo 15:22. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Jakelu kirjaamo.sm@gov.fi
maahanmuutto-osasto.sm@gov.fi

Tiedoksi Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki
Poliisitarkastaja Ari Jokinen
Poliisilakimies Visa Weckström
Poliisihallitus, Esikunta
Sisäministeriö, poliisiosasto